

Minimumloon vernietigt banen

Gaat de theorie dat een verhoging van het minimumloon kan leiden tot verlaging van de werkgelegenheid, op voor de Nederlandse situatie?

In *ESB* van 7 december jl. poneert Teulings de stelling dat een hoger minimumloon leidt tot meer werkgelegenheid¹. Hij verklaart het in een aantal staten van de VS en in Engeland simultaan voorkomen van een verlaging van minimumlonen en stijgende werkgelegenheid op basis van een monopsonie-model voor de arbeidsmarkt. In dit model is het arbeidsaanbod voor de ondernemer niet volledig elastisch, waardoor de marginale kosten van de extra werknemer hoger zijn dan zijn loonkosten. Wordt een werknemer aangenomen tegen een iets hoger loon, dan moet dit hogere loon ook aan de reeds zittende werknemers worden betaald. Door deze hogere marginale kosten is de werkgelegenheid lager dan bij volledige concurrentie. Verhoging van het minimumloon leidt in dit monopsonie-model tot hogere lonen voor de zittende werknemers en daarmee tot lagere marginale kosten van de extra werknemer. En dus kan de werkgelegenheid toenemen.

Geen consensus

Teulings voert geen overtuigende argumenten aan waarom dit mogelijk

voor de VS en Engeland geldende arbeidsmarkt-model ook voor ons land zou gelden. Hij verwijst naar de periode 1981-1983, waar een verlaging van de minimumjeugdlonen zou hebben geleid tot een daling van het arbeidsaanbod en niet tot een stijging van de werkgelegenheid. Uit verschillende onderzoeken naar de invloed van een verlaging van het Nederlandse wettelijk minimumloon blijkt echter consensus te bestaan over het positieve werkgelegenheidseffect ervan. Over de omvang van dit effect bestaat evenwel geen eenduidigheid². De relatieve verlaging van het minimumloon en de minimumuitkeringen in de periode 1984-1990 heeft volgens het CPB een positief werkgelegenheidseffect gehad in die periode van circa 35.000 personen en structureel van 50.000 personen³.

Het model

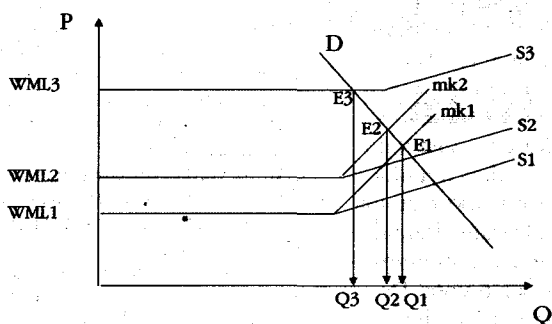
Verderop zal ik beargumenteren waarom het naar mijn mening onterecht is om een monopsonie-model voor de Nederlandse arbeidsmarkt aan te nemen. Maar zelfs indien voor ons land uitgegaan zou mogen worden van het monopsonie-model voor

de arbeidsmarkt, dan nog moet dit model geamendeerd worden voor de Nederlandse situatie. Bij de huidige invulling van het sanctiebeleid en de netto-netto-koppeling tussen minimumloon en uitkering gaan aan de onderkant van de arbeidsmarkt niet of nauwelijks extra prikkels uit op het arbeidsaanbod van een verhoging van het minimumloon. Hierdoor zal genoemde verandering van het minimumloon leiden tot een verschuiving van de arbeidsaanbodcurve. Ook in het traject vlak boven het minimumloon zal de arbeidsaanbodcurve kunnen verschuiven. In cao-besprekingen fungeert het koppelingspercentage namelijk al snel als bodem voor de onderhandelingen⁴.

In de figuur is de uitgangssituatie voor de onderkant van de arbeidsmarkt de arbeidsaanbodcurve S_1 , mede gebaseerd op een minimumloon WML_1 ⁵. In een monopsonie-model zijn de marginale kosten van een extra werknemer – voorzover hij meer verdient dan het minimumloon – hoger dan zijn loon, hier weergegeven door de marginale kostencurve MK_1 . In punt E_1 zijn de marginale kosten en marginale opbrengsten aan elkaar gelijk. Q_1 is de werkgelegenheid. Indien het minimumloon wordt verhoogd naar WML_2 schuift – zoals hierboven betoogd – de arbeidsaanbodcurve omhoog (S_2). Ook de marginale kostencurve schuift omhoog (MK_2). Nu zijn in punt E_2 de marginale kosten en marginale opbrengsten aan elkaar gelijk en is Q_2 de werkgelegenheid. De werkgelegenheid neemt dus af bij een verhoging van minimumloonkosten.

Bovendien wordt de Nederlandse arbeidsmarkt niet gekenmerkt door monopsonie. Immers, het veronder-

Figuur 1. Verhoging van het minimumloon volgens het monopsonie-model

1. C.N. Teulings, Hoger minimumloon: meer werkgelegenheid, *ESB*, 7 december 1994, blz. 1112.
2. Zie ook SER, *Sociaal-economisch beleid 1994-1998*, Deel II, Analyse, 94/03-II, blz. 66.
3. CPB, *De werkgelegenheid in de jaren tachtig*, Werkdocument nr. 41, Den Haag, december 1991.
4. Zie ook CPB, *Gevolgen verlaging minimumloonkosten, een verkenning*, Werkdocument nr. 25, september 1988.
5. Zie b.v. A. Koutsoyiannis, *Modern Microeconomics*, 2nd edition, 1981, blz. 476, waar uitgegaan wordt van twee arbeidsaanbodcurven, één voor 'unskilled' en één voor 'skilled labour'.

stellen van één of weinig vragers op de Nederlandse arbeidsmarkt zou een al te grote simplificering zijn. En nodig voor de verklaring van de Nederlandse situatie is het model niet. Het simultaan voorkomen van achterblijvende minimumlonen en relatief teruglopende werkgelegenheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt kan ook worden verklaard in het meer 'traditionele' arbeidsmarktmodel met een voor individuele ondernemers elastisch arbeidsaanbod. De Nederlandse arbeidsmarkt wordt gekenmerkt door een minimumloon boven de evenwichtswaarde zoals die bij volledig vrije mededinging op de arbeidsmarkt tot stand zou zijn gekomen. Het in de figuur weergegeven minimumloonniveau WML3 correspondeert hiermee en is geleid op de uitkomsten van de eerder genoemde onderzoeken naar de effecten van minimumloonverlaging de juiste beschrijving van de huidige situatie.

Uitgaande van dit te hoge minimumloon kan het 'traditionele' model verklaren dat het achterblijven van minimumlonen gelijktijdig wordt waargenomen met het relatief teruglopen van de werkgelegenheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Dit als gevolg van verschuiving in de tijd van de vraag- en aanbodcurves als gevolg van diverse exogene factoren.

Uit het bovenstaande blijkt dat voor ons land – zelfs op basis van het weinig voor de hand liggende monopsonie-model – moet worden geconcludeerd dat verhoging van het minimumloon slecht is voor de werkgelegenheid. Verlaging van het minimumloon blijft één van de belangrijkste instrumenten bij de bestrijding van de hoge werkloosheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Dit uiteraard naast instrumenten als scholing, een betere werking van de arbeidsmarkt, een vermindering van de wig, een vergroting van de afstand tussen het netto minimumloon en de netto uitkeringen en een minder toegankelijk uitkeringscircuit.

C. Breedveld

De auteur is secretaris economische zaken bij het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond (NCW). Hij is P.G.J. Janssen (VNO) en J.J. Borst (Hoogovens) erkentelijk voor hun commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

Dat mijn artikel over de relatie tussen minimumloon en werkgelegenheid reacties zou oproepen mag nauwelijks verbazing wekken. Hogere minimumlonen horen immers negatieve effecten voor de werkgelegenheid te hebben. Dat recente case-studies voor de Verenigde Staten en voor Groot-Brittannië tot tegengestelde conclusies hebben geleid is dan ook een verbazingwekkend resultaat.

Een plausibele theoretische verklaring voor dit effect is het monopsonie-model, waarin één ondernemer staat tegenover vele werknemers. Die ondernemer is in de positie om eenzijdig het loon vast te stellen. Om een extra werknemer in dienst te kunnen nemen, zal de ondernemer een hoger loon moeten bieden. Bij zijn beslissing om dit al dan niet te doen maakt hij een afweging tussen kosten en opbrengsten. De opbrengsten zijn de additionele productie die de extra werknemer oplevert. De extra kosten bestaan uit twee componenten: i) het loon voor de extra werknemer en, ii) het hogere loon dat hij ook zal moeten betalen aan de werknemers die hij al in dienst heeft. Indien het hogere loonniveau hem wettelijk wordt opgelegd door minimumloonwetgeving, dan hoeft hij met die tweede component geen rekening te houden. Die kostenpost is dan immers onafhankelijk van de vraag of hij al dan niet een extra werknemer in dienst neemt. In andere woorden wordt deze verklaring ook in de reactie van Breedveld weergegeven.

De vraag die Breedveld en mij verdeelt houdt is of dit model thans ook voor Nederland van toepassing kan zijn. Drie kwesties zijn daarbij van belang.

Breedveld stelt dat het monopsonie-model niet van toepassing kan zijn omdat op de Nederlandse arbeidsmarkt zeer vele bedrijven opereren (volledige mededinging). Dit argument houdt geen stand. Twee van de drie Amerikaanse onderzoeken hebben betrekking op 'fast food' bedrijven. Die bedrijfstak is het ultieme voorbeeld van een markt met volledige concurrentie. Desalniettemin doen zich ook in die markt monopsonie-achtige verschijnselen voor. De verklaring voor deze paradox ligt in de aanzienlijke moeite die een de

werknemer zich moet getroosten om een baan te vinden. Heeft de werknemer eenmaal een baan gevonden, dan bedenkt hij zich wel drie keer alvorens die weer op te zeggen. Dit geeft de werkgever monopsoniemacht¹.

Breedveld stelt dat er voor Nederland geen eenduidigheid bestaat over de negatieve effecten van het minimumloon voor de werkgelegenheid. Er zijn de afgelopen jaren meerdere studies verricht, waarvan de uitkomsten sterk uiteen lopen. Een volledige bespreking voert te ver, maar een aantal aanvullingen op het betoog van Breedveld zijn op hun plaats. Ester Mot en ikzelf vinden eerder positieve dan negatieve effecten van de substantiële verlaging van de minimumjeugdlonen begin jaren tachtig². Van Soest concludeert op basis van het model van Meyer en Wise dat een verlaging van het minimumloon zou leiden tot een aanzienlijke stijging van de werkgelegenheid³. Ter illustratie van dit model is in figuur 2 de feitelijke loonverdeling gestileerd weergegeven. Die verdeling vertoont een piek bij het minimumloon. De gedachte is nu dat het ontbrekende (gestippelde) deel van deze verdeling ter linkerzijde van het minimum het verlies aan banen door het minimumloon weergeeft. Deze benadering kent twee bezwaren.

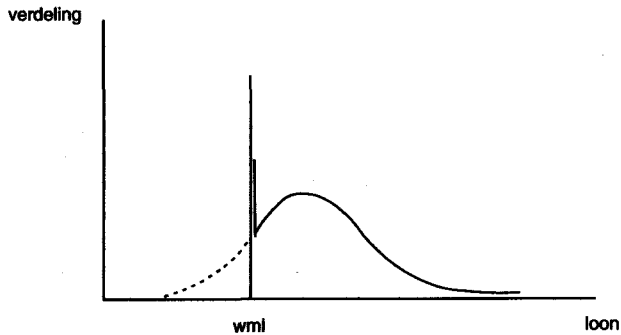
Allereerst is de piek in de loonverdeling bij het minimumloon niet consistent met het model van volledige concurrentie en juist wel met het monopsonie-model. In het volledige concurrentiemodel is de beloning gelijk aan de (marginale) produktiviteit en zou een verhoging van het loon vanwege wetgeving onmiddellijk leiden tot ontslag. In het monopsonie

1. Deze gedachte is formeel uitgewerkt door K. Burdett en D. Mortensen, *Equilibrium Wage Differentials and Employer Size*, *The American Economic Review*, 1994. Voor Nederland hebben G. van den Berg en G. Ridder dit model geschat, zie G. van den Berg, Het gebruik van evenwichtszoekmodellen voor de analyse van vraag, aanbod en beleid, in: J. van der Zee e.a., *Tussen frictie en wetenschap*, KNAW, Amsterdam.

2. W. Salverda, Verlaging minimumloon helpt niet, *Tijdschrift Politieke Economie*, jg. 14, nr. 2, blz. 4-8, komt tot een soortgelijke conclusie.

3. Zie b.v. A. van Soest, *Arbeidsparticipatie en minimumlonen*, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Den Haag, 1991.

Figuur 2. De loonverdeling

model hebben ondernemers een zekere ruimte om met die verhoging mee te gaan, omdat het loon in de uitgangssituatie lager ligt dan de produktiviteit. Dit verklaart de piek in verdeling bij het minimum.

Het tweede bezwaar is dat de benadering speculatief is. Dat het ontbrekende deel van de verdeling weer aan de slag komt is slechts een veronderstelling. Het wordt niet onderzocht aan de hand van feitelijke variaties in het minimumloon. Van Opstal⁴ heeft laten zien tot welke contradicties het leidt als dit wel gebeurt: het model veronderstelt een omvangrijke werkgelegenheidswinst in 1979, als er nauwelijks werkloosheid is, en een zeer geringe winst in 1985, als er juist wel werkloosheid is.

De toepasselijkheid van het monopsonie-model wordt vooral bepaald door de hoogte van de piek rond het minimum. Hoe kleiner de piek, hoe groter de kans dat een verhoging van het minimum tot positieve werkgelegenheidseffecten leidt. Wat dat betreft spreken de data duidelijke taal: de piek is in de loop van de jaren tachtig nagenoeg verdwenen.

Ten aanzien van één punt zijn Breedveld en ik het hartgrondig eens, alhoewel zijn reactie anders suggereert. Vanzelfsprekend heeft een simultane verhoging van het minimumloon én de uitkeringen slechts negatieve effecten voor de werkgelegenheid. Door een verhoging van de uitkeringen wordt de aanbodcurve naar boven geschoven, precies zoals

in de figuur van Breedveld wordt weergegeven. Dat politici in hun spraakgebruik minimum-loon en uitkeringen aan elkaar gekoppeld hebben, wil nog niet zeggen dat economen die koppeling in hun spraakgebruik moeten overnemen⁵. De maximale werkgelegenheidseffecten kunnen worden bereikt door een vergroting van het verschil tussen netto uitkering en netto minimumloon bij gelijkblijvend bruto minimumloon⁶. Een dergelijk beleid is echter wat anders dan het afschaffen van het minimumloon, waarvan slechts negatieve effecten mogen worden verwacht.

Coen Teulings

4. R. van Opstal, *Minimumloon en werkloosheid: een empirische studie op microdata uit 1979 en 1985*, CPB onderzoeksmemorandum 69, 1990. Zie voor een kritische bespreking van het model van Meyer en Wise, R. Dickens, S. Machin en A. Manning, *The effects of minimum wages on employment: theory and evidence from the UK*, London School of Economics, 1993.

5. Om deze reden is de verwijzing naar CPB werkdocument 41 niet correct. In deze studie wordt immers de gevolgen van de simultane bevriezing van minimumlonen én uitkering geanalyseerd.

6. Dit is precies wat wordt bereikt door de voorstellen van de commissie Andriessen. Vandaar dat ik deze voorstellen in mijn artikel nogmaals heb aangehaald.